

Bohatství lesa aneb s tlejícím dřevem je lesu líp

2024
Rok tlejícího
dřeva

„Příroda nespěchá,
přesto je vše splněno.“

Lao-ť

Čas v lese se nepočítá na vteřiny. Některé změny se dějí rychle, avšak vývoj lesa jako celku je velmi pozvolný. K nejpomalejším procesům pak patří rozpad tlejících kmenů. Můžeme pozorovat, jak těla stromů záhy po odumření znovu ožívají a jejich majestátnost dál přetrvává v množství druhů, jež hostí.

Nahlédněte s námi do světa hub, ptáků a ohromného množství nepatrných živočichů, kteří nemohou bez tlejícího dřeva existovat a obohacovat les svou činností. Ovšem život v lese nesouvisí jen s rozmanitostí živočišné říše! Stromy, jež po smrti zůstávají na svém místě, mají při nástupu nové generace lesa řadu dalších funkcí. O tom se denně mohou přesvědčovat návštěvníci Šumavy v místech, kde v národním parku dostává příroda od člověka prostor k nerušenému vývoji. To se týká především ponechávání biologického dědictví ve formě tlejícího dřeva.

Součástí života horských lesů je jejich velkoplošný rozpad způsobený nejčastěji vichřicí nebo kůrovcem. Z výzkumů víme, že na Šumavě se opakuje zhruba každých 170 let.

Není divu, že si lidé na tento fakt jen těžce zvykají. Zdaleka ne každý z nás takovou událost zažije.

Kmeny se stále více rozkládají a lámou. Vytvářejí se pukliny a dutiny, což ocení především sovy a drobnější ptactvo.

Pomalou, ale jistě se bývalí velikáni stávají vyživujícím substrátem.

Uvnitř i na povrchu kmenů vzniká spousta příležitostí pro další život. Nekonečné potravní nabídky využívají třeba datlíci.

Přímo na plodnicích troudnatce hoduje také kornatec velký neboli piškot. Tento druh byl na Šumavě znovu objeven po 100 letech, kdy byl již dávno považován za vyhynulý!

Nekonečný příběh lesa

Stojící kmeny prorostlé houbami jsou jako sídliště ve městě. Domov tu najdou tesaříci, kovářici, čmeláci, pavouci, stonožky, lumčíci, svinky, hlístice, chvostokoci, drabčíci, střevlíci, roztoči i mýři.

S čím pomáhá tlející dřevo v lese?

Miliony malých přehrad

Padající stromy vytvářejí vodní rezervoáry rozmístěné v ploše. Tlející kmeny na zemi ztratí svou pevnost a jako přirozené hrázky zabraňují povrchové vodě v rychlém odtoku. Pro zadržení vody jsou důležité rovněž tůňky po vývratech nebo samotná torza stromů, jež jsou díky dřevorozkladným houbám plná vody.

Skutečná lesní školka

Závod o přežití v horském lese není snadný. Když semínko dopadne do trávy, jen těžko uspěje v boji o světlo a kousek lesní půdy s konkurenčními travami. Příležitostí k životu na výsluní jsou padlé tlející kmeny, jež jsou zásobárnou snadno dostupných živin. Proto tu a tam můžete v pralese najít stromky vyrovnané v řadě jako by je vysázel člověk.

Stín, prosím!

Představte si léto a 30 stupňů Celsia na vykácené pasece. To pro malé stromky a půdní breberky opravdu nejsou ideální podmínky. Oproti tomu kůrovcový les v bezzásahové zóně, který zůstane stát, ještě několik let poskytuje semenáčkům blahodárný stín.

Kolující živiny

Hnojíte doma zahrádku? Ano, ideální přísadou do kompostu je i listí nebo drcené větve. Podobný princip se uplatňuje v lesích Šumavy. Masa odumírajících stromů tu po tisíciletí tvoří lesní půdu. Protože je toto staré pohoří utvářeno převážně kyselými horninami, každý kmen, který zetlí, přijde vhod.

Z přírodních lesů se člověk může mnohému naučit.

Jak napodobujeme přírodní les

Ze všech výše uvedených důvodů ponecháváme v národním parku vysoké pahýly, přirozené vývraty a stojící či ležící kmeny i tam, kde se jinak snažíme omezovat šíření kůrovce.

Posmrtný život odumřelého stromu

Ať už stromy odumírají jednotlivě, nebo hromadně při nějaké události, jde o velkou šanci pro organismy, jež jsou na tlející dřevo vázané. Kdyby nebylo hub a některých druhů hmyzu, majících schopnost rozkládat dřevo,

nepokrývalo by terén Šumavy v současnosti nic jiného než několik metrů silná vrstva stromů. Jen díky těmto, okem mnohdy sotva viditelným, druhům je dnes šumavský horský les takový, jak ho známe – plný vody, života a divokosti.

Když les necháme být

více než 100 let

tlející kmen přispívá ke koloběhu života v lese.

50–80 %

mladých stromků roste v nejvyšších polohách Šumavy na tlejícím dřevě.

30–50 %

všech organismů žijících v lese je vázaných na tlející dřevo.

400 druhů

dřevožijných hub na Šumavě by bez tlejícího dřeva v lese zmizelo.

Více než 50 % vody

může obsahovat kmen po 20 letech tlení.

2024
Rok tlejícího dřeva

© Správa Národního parku Šumava, 2024

Texty: Lukáš Linhart, Josef Štemberk, Sabina Navrátilová

Ilustrace: Pavel Procházka

Foto: Štěpán Rosenkranz, Lukáš Linhart, Dana Zývalová, Pavla Čížková, Jaroslav Červenka, Josef Štemberk

Grafické zpracování: 2123design s.r.o.

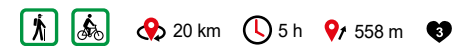
Na vlastní oči!

Na mnoha místech národního parku můžete spatřit, jak dřevo v divokém lese roste, ale i umírá. Budete-li nám chtít pomoci ukázat, čím tlející dřevo přispívá k obnově lesa, můžete se zapojit

do sledování během vašeho výletu. Připravili jsme pro vás tři stezky, na kterých můžete fotografovat jednotlivé životní etapy horské smrčiny a snímky umístit na váš profil na sociálních sítích.

Tip 1 | Na Poledník (po Bavorské cestě)

Těžký život pod rozhlednou

Z Prášil vyrazíme po žluté trase na Novou Studnici a přes Zelenou horu odbočíme vpravo na Bavorskou cestu (zelená). Zde je umístěn FOTOPOINT „Bavorská cesta“. Rozpad smrčiny zde postupuje a dynamický vývoj se očekává i v budoucnu. Výhledy směrem k Luznému se otevírají, ale časem budou opět zarůstat.

Po Bavorské cestě dojdeme na Předěl. Je to horské sedlo více než 1 200 m n. m. Zde můžeme již přes 15 let pozorovat pozvolnou obnovu horské smrčiny po orkánu Kyrill – FOTOPOINT „Předěl“. Odměnou za horský výšlap je pro všechny rozhledna Poledník, kde se navíc pod někdejší radiostanicí klikatí naučná stezka „Zrození lesa“. Pro návrat do Prášil můžeme zvolit například trasu kolem Prášilského jezera.

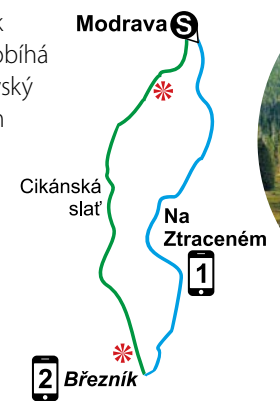
Tip 2 | Na Březník

Česko-bavorský (pra)les

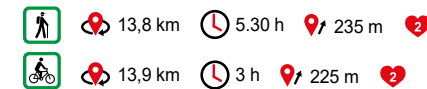
Pěší turista vnímá ze všech nejlépe své okolí všemi smysly. Z Modravy na Březník vede údolím Modravského potoka modrá trasa. Zde na Šumavských pláních probíhá rozpad a obnova smrčkových lesů již několik desetiletí. Na FOTOPOINTU „Modravský potok“ vidíme nynější rozpad smrčkového lesa, o kousek dál již les v pokročilejším stádiu obnovy.

FOTOPOINT „Na Ztraceném“ ukazuje obnovu lesa po více než dvaceti letech od narušení kůrovcem. Přes rozpadající se pahýly již přerůstají mladé smrčky a horské svahy se zelenají. Březník i navzdory krušným životním podmínkám zůstává domovem mnoha vzácných druhů rostlin (hořec, oměj, kropenáč aj.) i živočichů (tetřev). Výhled na Luzný v Bavorském lese patří k nejfotogeničtějším z celé Šumavy. Na Modravu se vrátíme po zelené trase přes Studenou horu a Cikánskou slat' (pouze pěšky!).

Tip 3 | K Plešnému jezeru

Proměna horské smrčiny

Z Jeleních Vrchů vyrazíme po rovině podél opuštěného Schwarzenberského plavebního kanálu. Bořivé větry dnes, stejně jako v minulosti, ovlivňují podobu i obnovu zdejších lesů. Například v roce 2021 to byl orkán Herwart, který pomístně smetl lesní porosty v polesí Stožec. FOTOPOINT Nad Rosenauerovým lesem nám ukazuje stav po čerstvém rozpadu lesa. Jak si s tím les poradí?

Samotný cíl našeho výletu – FOTOPOINT „Plešné jezero“ – se nachází na hrázi tohoto ledovcového jezera. Prales na Trojmezí hoře je věčný. Jeho nynější rozpad se datuje od působení kůrovce kolem roku 2000. Dnes můžeme pozorovat na obou stranách jezera zapojený mladý les. Cestou zpět sestoupíme přes Kamenné moře k plavebnímu kanálu a po něm zpět až na Jelení vrchy.

1 Fotopoint 1 – rozpadající se les

2 Fotopoint 2 – obnovující se les

lesy v okolí Plešného jezera v roce 2006

Opatrně za zážitky

Na celém území národního parku, kde se les řídí podle přírodních zákonů, je zvýšené riziko samovolného pádu větví a stromů. Do lesa vstupujete na vlastní nebezpečí. A pozor na zákaz rozclování ohně – hoří i živý les!